



**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Cap. 5. Circa Homicidium licitum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](http://urn.nbn.de/urn/resolver.pl?urn=urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

SECTIO SECUNDA.

De Precepto Decalogi quinto Problemata.

CAPUT V.

Circa Homicidium licitum.

PROBL. I.

Licitum est, & non est, inuasorem occidere, cum moderamine inculpata tutela.

56 Non est licitum. **N**ON est licitum. Quia absolute Decalogi Preceptum imperat. Non occides: & ad vim repellendam, variis quilibet potest mediis vti. Sic Accursius, & Glossa ad l. Vim vii. ff. de iuri. & iure. Richard. de S. Vict. opus. de charit. Getson. tral. de Euch. Ancona l. de potest. Eccles. qu. 2. artic. 3. Hugo. dist. 50. cap. De his Cleric. Abul. ad cap. 5. Mat. qu. 109.

57 Licitum est cunctis. Quia ipsa natura dicte, vim vi liceat repellere. Et quia ius Canon. & Civile id omnino permitit. cap. significasti 2. de homicid. cap. si vero, de sent. excomm. Clement. Si furiosus, de homicid. libr. 1. Cod. de vi armata. 1. Scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad legem Achiliam, & l. Vim vii. ff. de iust. & iure. Sic D. Antonin. Angel. Sylvest. Abbas. Socin. Manil. quid citat, & sequitur Binsfeldius de iniur. & damno dato. cap. 1 qu. 5. concl. 3. asserunt, si quis Sacerdotem celebrantem iniadat, posse eum intermittere officium, & se defendere; & si cum moderamine iusto inuasorem occidat, Missam perficere. Quia peccati reus minime efficitur. Omnes huic sententiae subscrubunt.

58 Primam sententiam improbabilem omnino esse reor. Unde solùm adiicio, duo esse necessaria, vt quis se cum moderamine inculpata tutela defendere dicatur. Primum, vt inuisus non possit alia via se ab irruente defendere: ad cuius cognitionem sufficit conjectura probabilis, nec opus est, atrente vestigare, num poterit alia via vitare periculum; huiusmodi enim in casibus ferme est talis attentio impossibilis. Secundum, vt qui inuidit non adhuc beat impugna maiorem conatum, quam qui necessarius ad defensionem videatur. Et id verum, non solum vt quis se à nece defendat, sed etiam à vulnere, & à qualibet iniuria.

**

PROBL. II.

Licitum est, & non est inuasorem occidere, qui fustem, vel alapam viro honoratio vult infligere.

NON est licitum. Quia si res in occulto generatur, parum ludit honoris publicè, læ. **L**icitum non sur honor facile via iuris, aut alius modis potest recuperari. Sic Sylui. 2. 2. qu. 64. articul. 7. quest. 9. Tanner. tom. 3. d. 4. qu. 8. dub. 4. num. 74. Malder. 2. 2. tralat. 3. cap. 1. dub. 7. assert. 1. Major. in 4. diff. 15. qu. 20.

Licitum est. Quia huiusmodi inuasor conatur honorem auferre, qui pluris merito apud homines estimatur, quam magna vis opum. Ergo si quisque potest inuasorem occidere (de quo infra) in opum defensionem, à fortiori poterit, nō ignominiam cogatur sustinere. Ita Nauar. Lopez, Sylvest. Sotus, & alii, quos citat, ac sequitur. Leff. libr. 2. cap. 9. dub. 12. num. 77. Villalob. sum. tom. 2. tralat. 12. diff. 10. num. 5. Meus sapientissimus Magister Petri. Hurtado de Mendoza 2. 2. d. 170. s. 16. 5. 137. Marchant. sum. ad Decalog. cap. 5. qu. 1. casu 2. Filliuc. tral. 29. num. 50. Bocan. 2. 2. de homicid. qu. 8. concl. 2.

Hanc sententiam longè probabilem esse reor. Attamen eam non admitto in conditionis infimae hominibus, qui ex alapis, & verberibus haud magnam sustinent ignominiam.

PROBL. III.

Licet, & non licet cuique, prævenire aggressorem, cumque prius quam iniudicet, occidere.

Minime licet. Quia defensio sit per repulsionem violentiae, vbi autem violentia nondum infurit, hac non propriæ repellit. Minime licet, sed vindictæ nondum perfectæ, injurie opera datur. Certè qui præuenit inimicum patratus duxat, nondum vim patitur: si igitur illum occidat, non diceret vim vice pulisse. Sic Sylui. 2. 2. quæst. 64. art. 7. questio 6. Nauar. sum. cap. 15. num. 2. Saloni. 2. 2. quæst. 64. art. 7. concl. 3.

Licet omnino. Quia vnicuique id licet efficere naturali iure, quod alterius nequitia, medium est effectum necessarium ad propriam vitam conferuandam. Quo sit, vt quando iusto alterius decreto, quo iniuste auferre intendit alterius vitam, factum est huic medium necessarium, ad suam vitam conferuandam.

eamque à verisimili mortis periculo eruendam, illum aeuertere, illum prius interficiendos: licet ut sit huic, siue ille alio ob id decreatum dicendum sit aggressor, siue non. Neque enim idcirco fas est interficere iniustum aggressorem, quia aggreditur sed quis aggressio ne constituit iniuste in discrimine vitam aggressi, ita ut nulla pateat via ad eam ab eo periculo eruendam, nisi illum interficiendo. Sic Molina tom. 4. de iust. tract. 3. d. 12. numer. 2.

Couar. Clement. Si faroſius, part. 3. §. vii. num. 3. & multi alii apud ipsum. Diana part. 4. tract. 4. refol. 5.

64 *Huius sententia adhuc.* Existimo huic applaudens sententia, fas esse, eum interimere, qui nos interficere decreuit, & certò scitur, infidias apparere, quando aliter non patet, a morte evadendi, seu graue exitio periculum declinandi, quod illius nequitia ex decreto nobis imminet, siue qui id ita decreuit, dicendum iam aggressor sit, siue non; id enim est de vocabulo quæſio.

PROBL. IV.

Si Petrus statuat, per famulum Antonium occidere: licitum est, & non est Anto-
nio, cui nulla evadendi est spes, ante ir-
ruptionem famuli; Petrum imperantem
interimere.

65 *Licet non licet.* Famulum inuadentem occidere licet, cum moderamine inculpatæ tutelæ; at Petrum imperantem minime licet. Quia non est ipse, qui inuadit, nec facta est ab eo vis, quam vili-
ceat repellere. Sic Melder. 2.1. tract. 3. cap. 1. dub. 7. aſſert. 1. Sylui. ibi. queſ. 46. artic. 7. queſ. 5.

66 *Licet plane.* Licet quidem Petrum immittentem famulum ut me interimat, occidere. Quia moraliter loquendo, ille est aetualis aggressor. Nam si quis vadit, ut irritet contra me canem rabie affectum (verbi gratia), ut me morsu exitiali interimat, licitum est mihi eum occidere priusquam canem soluat, aliter neque periculum propulsare. Ergo licet Antonio immittentem famulum, vel sciamum ut eum enecet, præuenire infidias, & Petrum id molientem famuli ministerio, de medro tollere. Ita Bannes 2.2. qu. 84. art. 7. conclus. 2. Merchant. sum. q. paf-
foral. ad Decalog. cap. 5. qu. 2. casu 3. Ioan. Franc. Suarez enchirid. cap. 1. q. 1. dub. 7. artic. 7. Homicidium, §. 7. Reginald. lib. 21. num. 57. fatus: Si famulos voces, ad me occidendum, nec aliter saluus esse possum, quam te occidendo. possum te occidere. Ioan. de la Cruz part. 1. Director. part. 1. præc. 5. qu. 1. dub. 5.

67 *Quod autem cum Lessio lib. 2. cap. 9. dub. 8. nu-
mero 46. existit.* hanc sententiam speculatue esse
veriorem, difficulter autem posse ad proxim
adduci, ob abusus periculum: &
quia raro accidere possit, ut non
suppetat mortis euaden-
di via.

**

PROBL. V.

Licet, & non licet occidere faſum teſtem, pergentem ad teſtificandum contrate, cuius teſtimonio vita, vel honor tuus in diſerimē adducendus erit.

68 *Minime licet.* Minime licet. Quia huiusmodi teſtis non for, licet enim contra ius faciat, falso aſſer-
tandoſed non contra ordinem iuriſ: est namque de ratione aggressionis, ut contra ordinem iuriſ inuiriam inficit, id est propria au-
thoritate, nec vt priuata perſona, ſed per Iudi-
cem, ſeruato iuriſ ordine occidit, licet inique. Ergo non est aggressor. Sic Turrian. 2. i. d. 27. dub. 2. num. 10. Salon. 2.2. queſ. 64. artic. 7. contr. 1. conclus. 3. Corduba lib. 1. queſ. 3. dub. 1. Sotus lib. 5. de iuriſ qu. 1. art. 8. Sylui. 2.2. queſ. 64. artic. 7. queſ. 5. Malder. ibi, tractat. 3. capite 1. dub. 7.

69 *Licet omnino.* Quia nihil differt armis me-
velalia vix inuadere, ſi certo ſcio, gladio oris eius me fore occidendum. Ita Ioan. Franc. Suar. in enchirid. id. 7. verb. Homicidium, §. 13. Bannes de iuriſ. & iure, queſ. 74. art. 7. dub. 4. conclus. 1. Tan-
ner. tom. 2. d. 4. qu. 8. dub. 4. num. 8. 3. Reginald. lib. 21. cap. 5. num. 57. & probabilem effe alle-
rit Natura de ref. libr. 2. cap. 3. num. 337. Vega
sum. part. 1. cap. 127. caſu 11.

70 *Hoc probabilem effe crediderim, addens.* Hoc probabilem effe crediderim, addens. idem aſſerendum de accusatore, ſi falso crimi-
nationibus, vel falso teſtibus vitam alicuius in
iudicio impetreret, nec alia effet effugij ratio.
Scio Bannes, & meum Magiſtrum, ac propin-
quum Petrum Hurtado de Mendoza 2. 2. d.
170. ſet. 8. §. 2. id extendere, non ſolum quan-
do falso teſtis, vel accusator impetreret in iudicio
alicuius vitam, ſed etiam temporaria bo-
na. Nam (vt inſra patebit, & ſet. 1. inſra) iu-
licitum eſt, aliquid circumſtantia adhibiti,
pro defenſione rerum temporalium inuadere
occidere. Itaque ſi falso teſtis, vel accusator
pergit ad Iudicem, & monitus noluerit retro-
cedere: licitum est ei, qui inuiriam patitur, il-
lum occidere, defendendo ſe, vel Ica, ſi aliter
non poſſit.

PROBL. VI.

71 *Quis aliqua in domo reclusus, videt inimi-
cum qui exspectat eum egredientem, ut
occidat.* Hic potest, & non potest, illum
interimere, ſi aliter ſeruari non
valet.

72 *Non potest illum interimere.* Quia num-
quam licitum est prægenire inimicum
quantumvis paratum, donec actu inuadat, & eu-
aggrederetur. Sic Salon. 2.2. tom. 1. qu. 64. artic. 7.
contr. 1. conclus. 3. Sylui. 2.2. queſ. 64. artic. 7.
queſ. 5.

Potest plane. Quia illum ipsum exspectare
reclufum, qui non potest fugam arripere, potest plane,
qui in manus inimici necē præparati incidat,

Sect. II. De Precepto V. Problemata. 275

est profus aggredi, & inuadere. Ergo si licitum est inualore occidere actu irruentem in vita defensionem, etiam licebit hostem expectantem ut interimerat, præueniendo interime-re. Ita Azor. libr. 2. cap. 1. question. 12. Reginald. libr. 2. 1. num. 57. hisce verbis. Si accedas catapultam disploturus ad me occidendum, nec possum aliter mortem evadere, nisi præueniam, occidendo te, possum præuenire, quia erit defensio vita cum moderamine inculpatæ tutelæ. Similiter si nondum accedis quidem, tamen iam es ad occidendum instruens, atque sic conclusum obfessumque tenes, vt non possum evadere, nisi te occidendo præueniam. Hancen illa.

⁷³ *Huius subscrivo Doctribus. Itaque si non dum certamen hostis instituit, sed paratus est, & instrutus ad inuadendum, nec reclusus potest evadere, nisi præueniat, potest equidem præuenire. Exempla exhibeo. Maritus pugionem apponit sub cervice, ut vxor interimat, vxor id certo sciens, si aliud non subest remedium, potest præuertere, & occidere virum. Alter alteri venenum apparuit, potest illud ex industria conuerti in authorem, si alia evadendi ratio non superfit. Hæc duo exempla communiter à Doctribus admittuntur, & accepi à Lessio libro 2. capite 9. dub. 8. numero 45.*

PROBL. VII.

In foro conscientia licet, & non licet alium pro honoris defensione interimere.

⁷⁴ *Non licet.*

Non licet. Quia defensio honoris cum occisione non est iuris naturalis, nec ex eiore descendit. Ergo eodem titulo, quo defensio vita confirmatur, non potest defensio honoris stabiliri. Antecedens probatur. Si esset iuris naturalis, aut ab eo defenseretur honoris defensio, æquè Clericis, ac laicis competenter: ea enim, quæ iuris naturalis sunt, toti speciei humanae conueniunt, & ea est ratio, cur unicuique competit contraria quæmque defensio vita cum occisione, quia est iuris naturalis vim vi tali in casu repellere: quæ defensio nec à seculari, nec ab Ecclesiastica potestate tolleratur: Ergo cum Clericis huiusmodi defensio ad honoris tuitionem sit interdicta, conuinatur iuris naturalis minimè esse. Sic Sylvi. 2. 2. qu. 6. 4. art. 7. question. 9. conclus. 2. Binsfeldius in comm. de iniuris. Etiam dato, cap. 1. quæf. 5. conclus. 8. Baldus libr. 4. consil. 3. 12. Vnde Andreas Gail obser. 100. num. 8. distat, contrarium opinantes magis politice, quam Christianè scripsisse.

⁷⁵ *Licet quædam.*

Licet planè pro honoris alicuius ponderis defensione, ratione habita personarum, ac circumstantiarum occurrentium aggressorem intentimere, quandò aliter honor conservari non potest: vt si sit homo ingenuus, cui dedecori sit aufugere, cui aliis eum aggreditur, tunc licet fugiendo vitam propriam, & aggressoris quiete conservare, non tenetur fugere. Quia propter defensionem facultatum licitum est inualore occidere: sed honor cuncta tem-

poralia bona, prelio superat: Ergo pro defensione honoris alicuius ponderis, quandò aliter nequit tueri, licitum erit iniulsum aggressorem interimerat. Ita Azor. 100. 3. libr. 4. cap. 1. qu. 14. Molina tom. 4. tractat. 3. d. 17. Escobar part. 1. c. 4. præf. 3. nobilis probanda, qu. 1. §. 8. num. 13. Taurian. 2. 2. tom. 2. d. 8. dub. numer. 1. Zanger. tom. 3. d. 4. qu. 8. dub. 4. num. 73. citans Aragon. Valent. Bannes, Saloni. Sotus de inst. libr. 8. qu. 3. et. 8. Nauar. sum. cap. 1. 5. num. 3. Anton. Gomez tom. 3. variar. capite 3. numero 2. 3. Diana part. 5. tractat. 4. resolut. 9. & alij communiter.

Longè hoc probabilius, habita, ut innui, personarum ratione. Nam si alicui non sit decori fugam arripere, tenetur fugiendo vitam proximi conseruare. Verbi gratiæ persona Ecclæsia, aut Religiosa, cui dedecus est, armæ arripere, & dimicare. Item si inuulsum persona est de infima plebe, ac talis qua dedecore non sufficiat ut ob fugam, vel parvo quidem dedecore afficiatur, tenetur aufugere. Nam si cum modico sui detrimento potest quis proximi mortem vitare, id tenetur efficere.

PROBL. VIII.

Licet, & non licet occidere eum, qui mortum minatur, si talis solitus sit mandare.

Minimè licet eum, qui solis verbis tibi mortem minatur, interimerat. Quia vti ⁷⁷ *Minimè licet.* Dominus dixit, duodecim sunt dies horæ, & quod ex commotione irati animi dicitur, frigescente iracundia, traditur obliuioni: nec minæ illæ possunt dici vim aliquam, iniustæ vita intulisse, quæ possit vi illata repellere. Sic Malder. 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 7. Diana part. 5. tract. 4. resolut. 10.

Licet equidem. Quia si qui minatur, solitus sit minas dare executioni, idem erit minas proferre, ac insidias iam alterius viræ instruere, non imo preparare, unde iam vis adiecta esse potest existimari. Ita Ioan. Franc. Suarius in Enchirid. casuum conf. libr. 7. verb. Homicidium, §. 7. Iulius Clar. ex Afflito, & aliis, alterens absolute fuisse quendam, qui alterum sibi minantem interemerat. Legendus in præb. crim. lib. 3. §. Homicidium, num. 3. 3.

Ego quidem speculatius hanc partem probabiliorē esse crediderim, sed difficile ad ⁷⁸ *Proximæ adducendam, cum tam diuersa sint hominum ingenia. Certè si qui minatur mortem affloret, faciliter iracundia succendi, haud difficult exutier occidendi propositum. At si experimento constet, se è nunquam minas inaniter iactasse; illud ipsum minas proferre existimari esse vim viræ addicere, non videatur illicitum eam vi repellere. Ad id tam perpendendum accurata admodum attentione requiritur.*

PROBL.

PROBL. IX.

Principes, aut qui quis alius Reipublicæ per quam commodus teneatur, & contencetur, inuadentem se occidere.

⁷⁹ *Minime teneatur.* **M**inimè teneatur. Quia cum scriptura Sacra omnes hortetur ad ponendam vitam etiam pro inimicis, non potest accidere casus, quo illus quantumvis Reipublicæ utilis teneatur vitam propriam tueri, peracto homicidio. Nec enim sacra pagina de persona publica, ac priuata distinguit. Sic Petr. Binsfeldius de iniur. & danno dato, cap. 1. q. 5. concl. 7. inuenhens contra Sotum.

⁸⁰ *Teneatur equidem.* **T**eneatur equidem. Quia inibi agitur de communi maximo bono, in cuius prædictum non potest quis sine lethali piaculo suam vitam, vel inuasoris exitio: expondere nec ad cōtrarium censenda est facta ei à Numine copia, cui quoad dominum vita hominum subest. Ita Molina tom. 4. tract. 3. d. 14. num. 1. Sotus de iust. lib. 5. quest. 1. art. 8. Salui. 2. 2. quest. 6. 4. art. 7. quæst. 1. Arag. ibi. & alii.

⁸¹ *Hanc prefero partem.* **H**anc prefero partem. Quia preferenda est communis utilitas damno priuato. Idem dixeris, si ex huius morte maximam detrimentum familie, vxori, scilicet, ac liberis sequeretur, quos alere vir obligatur. Quamvis enim cedere posset iuri suo permittendo se ab aggressore occidi, ne aggressor mortem temporiam, & eternam subiret: non tamen posset cedere iuri suorum, quibus vita ipsius est necessaria, & quibus alimenta, educationem, ac protectionem debet.

PROBL. X.

Cerio scit miles, bellum à suo Principe institutum iniustum esse, & hic a militiæ iustè dimicante inuaditur: **H**ic quidem potest, & non potest in sui defensionem iustum inuasorem interimerere.

⁸² *Non posse.* **N**on potest. Quia miles irruens ius habet ad alterum interficiendum, non fecus ac ministri publici habent ius ad necandos malefactores. Ergo siue non possunt hi in sui defensionem publicos interimeri ministros, sic miles Ducis iustè dimicantis non poterit se defendens, iustum bellatorem aggredientem, aut insequentem interemicare. Alioquin daretur bellum iustum ex utraque parte, (pulsa proflus ex parte utraque ignorantia) quod videtur absurdum. Sic Molina tom. 4. tract. 3. d. 15. numer. 5. qui quidem vi argumenti illigatus anceps habet in questionis resolutione, quod huic sententiae probabilitatem, me iudice, adseruit.

⁸³ *Potest quidem.* **P**otest quidem. Quia non ad militem subditum, sed ad Imperatorem pertinet de belli iustitia dissertio: & hic stylus ubique gentium asseruatur. Neque obstat vel cognita à milite belli iustitia, quominus ipse naturali iure defendendi vitam, vtratur. Ita Sotus de iust. lib. 5.

⁸⁴ *qui. 1. art. 7. Azor. part. 3. libr. 1. cap. 1. quæst. 5. Diana part. 5. tractat. 4. resolut. 15. Philip. Fabr. de ref. in 4. sentent. diss. 15. quæst. 3. d. 52. cap. 1. num. 17.*

Debet quidem miles Ducis iniustè dimicantis militem iusti exercitus irruentem monere. ^{He magi} si possit, vt ab aggressione desistat. Quod si non probat, tunc inuasus ius habet se tuendi, occidente alerum pro sua defensione. Nec ideo bellum ex utraque parte iustum obiicitur. Principis enim bellum iustum non gerit, miles autem illius non ex iustitia aut iniustitia belli, sed ex iure naturali tuendi vitam sui communuit aggressorem.

PROBL. XI.

Quando quis inuasorem interimit potest & non potest eius necem directe intendere tanquam medium ad sui defensionem necessarium.

⁸⁵ **N**on potest per se intendere inuidentis necem, sed solummodo respicere directe lux ^{Natura} vita defensionem, ex qua consequtum quia accidentaliter ad conarum nex inuidentis, ^{Natura} ^{magis} hæbit repugnare illa vindictæ, quam defensionis speciem. Sic Caietan. 1. quæst. 6. 4. art. 7. dub. 5. Sylvi. ibi quæst. 8. & alii. Antonius vero à Corduba lib. 1. quæst. 8. & Aragon. 2. 2. quæst. 6. 4. art. 7. afferunt licitum esse iure inter occidere inuasorem, & id confuse velle, quoniammodo Deus scit, id licitum esse, neque oportere considerare, qua intentione actualiter fiat.

Potest quidem aggressus per se intendere aggressoris mortem iūtu cor vulnerando, ⁸⁶ ^{per se} ^{placitum} animo eum proferendi, ac necandi, quando viderit, id sibi esse necessarium, vt tutè ⁸⁷ manus euadat. Quia medium necessarium ad vitam tuendam licet potest per se intendi. Ita Molina tom. 4. tract. 3. d. 11. num. 4. Faber de ref. ad 4. fér. diss. 15. q. 3. d. 5. a. 1. n. 18. Manu. sum. tom. 1. cap. 2. 20. num. 2. Villalob. tom. 2. sum. tra. 12. diss. 10. num. 9. Sotus de iust. lib. 5. quæst. 1. art. 8. & alii communiter.

Equidem quisque potest intendere per se necem aggressoris in sui defensionem, proprie ⁸⁷ ^{Verum} ^{hæbit} que conseruationem vita. Fatoe primam sententiam pietatem redolere; sed ideo mihi impus arridet, quia præcilio illi ad aliud non deferrunt, quam ad conscientiae errorem, & scrupulorum scaturiginem in fatis Lubrica materia. Et quis quæso perturbatione affectus ex repentina inimici irruptione, & mox percus iracudia, ac torus intentus ad periculum declinandum, potuit inquam attendere, num per se intendat, neene lux vita inuasorem?

PROBL. XII.

Licitum est, & non est licitum in propriarium facultatum defensionem inuasorem interimerere.

⁸⁸ **I**nd in foro poli minime licet, sed solum in foro ^{Momme} humano permititur, vt id fiat impunit. Quia in ^{aut.} ordine

Sect. II. De Præcepto V. Problemata, 277

ordine ac lege charitatis vita proximi corporalis est bonis nostris temporariis præponenda: Ergo pro eorum defensione nefas erit proximum duplice morte spirituali, ac temporali afficer. Sic Felin. ad c. 2. de homicid post num. 4. Abul. ad c. 15. Mat. Ancona opus. de author. Eccl. Gerfon tr. de Euchar. Table. v. Homicidium, 9.7. & v. Irregularitas, 2. v. 25. Accursius, & alij apud Nauart sum. 15. Archidiacon. & Panor. mit. quos citat Sylvestr. v. Homicidium 1.9.4.

89
Licit in foro
conficiens.

In foro conscientia licet omnino. Quia bona externe media sunt ad vita sustentationem, conservationemque status, & honoris. Ergo si-
cūt pro defensione vite licitum est, aggresso-
rem occidere: ita etiam licebit ad facultatum
defensionem, quæ vita conservationi defen-
sunt. Vnde res externæ dicuntur sanguis, ac vita
hominis, ut docet Glossa inuncto textu in l. Ad-
vocati, C. de adiutor. diversi iudic. Ita Tanner. 10. 3. d.
4. q. 8. dub. 4. n. 81. citas Sylvestrum, Narra, So-
tum, Valentianum, Aragon, Bannes, ac Lessium,
Turrian. 2. 2. 10. 2. d. 27. dub. 2. numero decimo
quinto. Marchant. sum. mor. resolut. pastor. ad De-
cal. c. 15. q. 5. Baldellus to. 1. l. 3. d. 26. numer. deci-
mo. Laym. 1. 1. tr. 3. sect. 5. p. 3. c. 3. n. 4. Moli. to. 4.
tr. 3. d. 1. 6. num. 1. Azor. to. 3. l. 2. c. 1. q. 19. Filliuc. to.
2. tr. 19. n. 36.

90
Variorum hæc
iudiciorum senten-
tiam.

Hanc sententiam longè iudicarim esse ve-
riorem. Quia licet vita proximi bonis tempo-
rariis sit præferenda, quando ex natura eis id
contingit: tamen si id proueniat ex inuaforis
malitia, præferenda non est necessario. In casu
autem nostro ex malitia inuaforis id accidit:
Ergo eius vita bona temporaria sunt præferen-
da. Quod quidem verum esse iudico etiam in
Clericis, quies licitum est facultatum inuafori-
rem interimeri, si aliter non valcant defende-
re. De quo sect. 1. differui.

PROBL. XIII.

Religiosi possunt, & non possunt ad tempo-
rariorum honorum defensionem
raptorem occidere.

91
Minime pos.
sunt.
M Inimicè possunt. Quia proprium non po-
sunt habere: ergo nec gaudere iure de-
fensionis rerum externarum ut laici, ac Cleri-
ci: Sic Petr. Binsfeldus de iniur. & damno duc.
c. 1. q. 5. concl. 4. ex D. Antonino.

92
Possunt plane.
P Possunt plane. Quia etiæ Religiosi proprium
non habent, vñl quisque habet ius defen-
dendi non solum ea, quæ possidet, sed etiam
quæ fruatur in communione, vel quorum usus,
vel custodi ipsi est commissa. Ita Tanner. 10. 3.
d. 4. qu. 8. dub. 4. numero septuagesimo septimo.
Sylvi. 2. 2. q. 6. 4. art. 7. quæsto 8. Lessi. 1. 1.
c. 9. dub. 11. numero septuagesimo secundo. Mal-
der. 2. 2. tr. 3. c. 1. dub. 13. Bécan. 2. 2. 10. 2.
qu. 7. de homic. c. 2. numero 5. Diana p. 5. tr. 4.
resol. 17.

93
Mibi hoc ve-
rius.
Idem quod de laicis ac Clericis communis
afficit sententia exstimo de Religiosis affir-
mandum. Quia communis bona ad cun-
ctos pertinet Regulares domus, & ad quem-
cumque pertinet eorum defensio, quasi singuli
possiderent.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. XIV.

Potest qui, & non potest, pro defensione
rei, quæ vnius aurei valorem non
excedit, inuaforem de medio
tollere.

94
Nonnulla
supponit.
S Vppono ex sect. 1. nulli licere furem occi-
dere pro defensione rei, quæ parui est mo-
menti. Quod limitant Theologi, quando qui
rem paruam furem, ne reddit, incipit ferro
repentem inuadere. Nonnulla etiam furem
quidam exquirunt, qui etiam ob rem mo-
dicam posse inuidentur interimi, nonnulla enim
irruptio non affloret pro re modica fieri. Quæ-
sierim autem quanti ponderis debeat esse res,
quæ aggressor inuadit iniustus, ut illius
possessor, vel custos possit enī in illius defen-
sionem interimeri? Num sufficiat, rem vnius
aurei valorem æquare?

95
Ia qui que pos.
Pro defensione rei, quæ vnius aurei va-
lorem non excedit, potest quis furem occi-
dere. Quia in tali casu inuafor non solum rem
aufert, sed etiam magnam infert contumeliam,
quæ per vim potest repellere. Sic Molina
de iust. 10. 4. tr. 3. d. 16. numero septimo. Bo-
nac. de contrav. d. 2. q. vlt. sect. 1. pun. 10. nu-
mero primo. Patris Moninae acceperit verba.
Quando quis iniustè aggreditur, usurpare rem
etiam valoris vnius aurei, vel minoris adhuc va-
loris, resistentem domino, aut custode illius: cer-
te neque ad culpam, neque ad poenam ande-
rem damnare eum, qui illam defendendo inter-
ficeret cum moderamine inculpatæ tutelæ in-
iustum aggressorem: quidquid in contra-
rium cum Baldo, & Angelo dicat Caterius. Huc
vñque Molina.

96
Minime pos.
stebe.
Pro defensione rei, quæ vnius aurei valo-
rem non superat, minimè licet domino, vel
custodi aggressorem interficere. Quia licet
quisque ius habeat sua tuendi, conferendum
tamen est dominum quod vitare occidendo
procurat, cum damno, quod infert, quamvis
innocentis sit melior conditio. Et quidem pro
re paruæ iniquum est vitam hominis eripere.
Ita Iason ad l. Vim gi. ff. de iust. & iure, nu-
mero vigesimo quinto. Mathefilan. in sing. 135. So-
tus de iust. 1. 5. q. 1. a. 8. Arag. 2. 2. q. 6. 4. a. 7.
Diana p. 5. tr. 4. resol. 18. afferentes vñco ca-
lamo vnius, ducrum, ac trium aureorum valo-
rem vilissimi esse pretij, ut pro eo vita hominis
sit auferenda.

97
Antonius sen-
tentia.
Ego autem affererim uti sect. 1. expressi si
fur aggreditur accipere rem ascendenter ad
summam quatuor vel quinque aureorum, resi-
stente domino, posse illum interficere, esse
bobabile, & receptius. Attamen non andeo
omniu[m] hæc sententias approbare; dum enim
semper mihi fuit, pro quatuor vel quinque au-
reis defendendis, vitam hominis licet eripi pos-
se. Vnde concludo, rem, propter quam aggressor
interficiendus est, debere esse magni momé-
ti vel ex se, vel in suo pretio, aut estimatione,
vel in suo consequenti, ut si domino admodum
necessaria sit propter inopiam familiæ, &c. Atta-
mē (loquor cū Lessio 1.2. c. 9. dub. 11. n. 6. 8.) si ver-
teretur

A a. teretur

teretur tibi probromisi rem minimam abripi,
extorqueas, minc posses conari, et si opus es-
set, occidere; tunc enim non tamerci, quām ho-
noris esset defensio.

PROBL. XVI.

Hoc *Hostis* *Verbi* *minatur* *excidium*, *nisi* *quis* *in-*
nocens *interimatur*: *Potest* *hic*, *&* *non*
potest *licet* *à* *ciuius* *interimi*.

PROBL. XV.

Priuato *cuique* *homini* *licet*, *&* *non* *licet*,
gladio, *veneno*, *proditione*, *aliave* *qua-*
zuvi *occidere* *Regem* *tyrannice* *domi-*
nantem, *Regnum* *scilicet* *iām* *posiden-*
tem *ex* *tyrannide*.

98
Licet *qui-*
dem.

Iacet priuato cuique occidere tyrannum,
qui vi, fraude, Regnum, aut Vrbem in-
uasit, duabus seruatis conditionibus. Prima est,
si aliter non possit Republica à tyrannide li-
berari. Secunda, si maiora incomoda non
timeantur. Quia talis non est verus Princeps,
ac dominus subditorum, sed hostis: At hostem
licet tempore belli occidere: Ergo & tyran-
num. Consequientia patet: nam tyrannus cum
Regno, seu Republica continuum bellum gerit.
Sic Caiet 2.2.q.64.art.3. Saloni. ibi contr. 1.
Sotus de iust. l.5.q.1.a.3. Couar. 4. Decret. de ma-
trim. p.2.c.3. §.4.m.6. Maled. 2.2.tr.3.c.1.dub.4.
Lo. l.1.c.9.dub.4.m.6. Moli. 10.4.tr.3.c.6. n.2.
duce D.Tho. sent. dist. vlt. q.2. a.2. & l.2. de re-
gim. Prime. 1.6. Et hac sententia absolute intel-
ligitur, licet iam tyrannus Regnum tyrannice
possidat, semper enim illegitimus est Princeps.

99
Non *licet*.

Non licet priuato occidere tyrannum, qui
iam tyranica Regni, Prouinciae, aut Vrbis fun-
gitur possessione. Quia nemo deicii à posse-
sione debet, nisi prius audiatur, & iudicetur. Et
quia evidenter patrati sceleris, quamvis accu-
sationem, ac probationem non requirat: exi-
git tamen sententiam declaratoriam, ex Glos.
ad cap. *Evidentia de accusa*. Ita Filliac. tract.
2.8.mumer.1.4. Azor. tom.2. libr. 11. cap. 5. quest.
10. Sylui. 2.2.quest.64.art.3.concl.1. Diana p.5.
tract. 4.resol.21.

100
Hoc *senen-*
ta *verior*
omnino.

Hanc sententiam putarim esse admodum ve-
riorem, quam uberior exponam. Eo tempore,
quo tyrannus aliquis Regnum inuaderet alienum, & in ipso inuasoris actu interimeretur,
sententiam primam satis probabilem esse iudi-
cim. Nam supponi debet, contrā eiusmodi
tyrannum subditos Regni, quod inuaditur, iu-
re posse bellum gerere, & feque defendere ab
iniusta inuasione: & cum expeditior via sit
ducem aduersarij exercitus de medio tollere,
hac executioni deatur, non videtur, in
q.10 executor possit redargui. At si tyra-
nus inuadens Regnum, Prouinciam, aut Vr-
bem, retineat qualemcumque possessionem,
& administrationem capti Principatus, du-
biam, & suspectam hanc sententiam existimo,
neminique consulendum. Quia nullus deicii à
possessione debet, nisi prius audiatur, eiusque
causa iudicetur. Et quia res tam grauis minime
est priuato iudicio concedenda, sed publicum
postulat iudicium: & cedes, si alia non profue-
xint, tanquam ultimum remedium, adhibenda.

Certum existimo huiusmodi innocentem
non solum posse, sed & tenet se ipsum ^{supponit in} tradere tyranno id postulanti pro patria salute, ^{ta.}
qua alia via salua esse non vales. Quia quis
que tenet pro bono commoni Republica
etiam temporario mortem subire. Addo, hoc
ipsum posse ei Republicam praepare, immo
cogere, & si obedire renuerit inuitum tyranno
trader. Quia Republica ad quodlibet debitum
ac sibi necessarium officium ciuem subditum
cogere potest. Quæsierim autem, an si inno-
cens contumaciter renuat tradi tyranno,
valeat ab ipsa Republica occidi?

Minime occidi potest. Quia directe & ex
intentione innocentem occidere, est per se
malum, & adulteratur non modis charitatis, ^{Non} ^{occidi}
etiam iustitia. Sic Bonac. de contr. d.2. quæf.
olim. scit. 1. pnt. 7. numer. 1. Molina tom.
4. tractat. 3. d. 10. n. 1. & alij apud ipsos.

Potest licet occidi. Quia eiusmodi inno-
cens, qui cum teneatur se pro patria salute tali
in causa tyranno tradere, id non gerit, iam inci-
pit esse innozens, meritoque à Republica tra-
cidandus. Ita Tanner. tom. 3. d. 4. quæf. 8. dub. 4.
num. 5.4. & 55. Diana part. 5. tract. 4. resol. 23.
Filliac. tract. 2.8.cap. 1. num. 11.

Probabilis hoc esse existimo. Nam cum
Republica innocentem monet, ut se tra-
dat, illum cogit, ut suam impleat obligatio-
nem, eo ipso quod adhuc contumax ostenda-
tur, iam exuta innocentia, reus in patriam
ostentatur. Vnde Republica in eum potest li-
cet exurgere, & quasi malefactorem pledere.

PROBL. XVII.

Licitum *est*, *&* *non* *est* *bannitum* *prodi-*
tori *interimere*.

Non est licitum. Quia si bannitus prodi-
toris, & sine occidens monito interi-
matur, damnationis manifesto plerumque per-
iculo exponitur. Ergo impium est eum prodi-
tori vulnare. Si Menech. de arbitr. l.9.q.90.n.
49. Bonac. de contr. d.2. q.10. scit. 1. pnt. 1. n.
3. Homobon. 10.1.p.2. respon. 1.8. & alij quos
citat Iulius Clat. in prax. crim. lib. 5. §. Homici-
dium, num. 61.

Licitum est. Quia proscripti huiusmodi sua
iniquitate à peccatis cessare nolunt, & majorque
ratio habenda est publici boni, quam priuati
illius, qui sibi prospicere potest. Ita Azor. 10.
3. l.2.c.1.q.3. Molina 10.4.tr.3.d.7.n.1. Filliac. tr.
2.8.c.2.n.25. Diana p.5. tract. 3. resol. 25. & alij.

Verius hoc crediderim. Nam si bannitus
agnoscet, se proscriptum esse, iam est veluti
sententia capitali addictus, & se ad meliorem
frugem recipere debet, nisi velut damnatio-
nis manifestæ plerumque subire periculum.
Si autem id ignorat, etiam eum prodi-
tori interimens

ESCOBAE
Theor Mor
Tom. III. IV

ETI

interimens ignorat illum adhuc peccatis implicari, & bonum commune promouere cupiēs, non tenetur ad priuatum attendere. Attamen, si facile posset bannitum ita subiucere, vt valeat moneri, vt contritionis actum ante vulnus eliciat, pium erit, & forte obligatorium.

PROBL. XVIII.

Licet, & non licet propriam vitam expone-
re pro vita amici conseruanda.

108 Minime licet. **M**inime licet. Quia mensura est perfectior mensuratio: sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi, iuxta illud Mat. 22. *Diligens proximum tuum sicut te ipsum.* Ergo nemo potest vitam suam pro conseruanda vita amici expondere: nam ponet perfectius pro imperfectori, quod recte rationi repugnat. Sic Scotus in 3. dist. 29. in argu. ad opposit. Petri. Hurtad. de Mendoza 2.2. d. 14. se. 7. 4. §. 42. afferunt peccatum esse, aliquem mortem obire pro vita temporaria homini priuati sibi æqualis. Fauet D. Augusti. *I. de mendac. c. 6.* fatus: *Si quis vitam corporalem pro vita corporali amici perdat, non diligit proximum sicut se ipsum, sed plusquam se ipsum, quod doctrina regulam excedit.*

109 Licit plane. **L**icit plane. Quia contra ordinem charitatis non est vitam pro amico ponere: nam ordo charitatis exigit, vt bona gratia, vel virtutis prius velimus nobis, quam proximo: non tamen exigit, vt reliqua bona, nempe vel vita corporalis, vel famæ, vel honoris, vel bonorum temporalium prius velimus nobis, quam proximo. Ita Azor. 10.3. l. 2. c. 3. q. 2. Sotus de iur. l. 5. q. a. 6. Victor. relect. de homicid. nu. 25. Corduba l. 1. q. 38. ad 4. & alij.

110 *Autoris refutatio.* **E**go autem sic quæstionem respondeo (iudicans fanè vitramque sententiam esse probabilem) Vitam pro alio exponere, opus quandoque est fortitudo, & debitum: v. gr. si exponatur pro quoquāc alio homine. In quo casu existimabo probabilem esse imprudentem vitæ professionem, & prodigalitatem, quæ à culpa excusari non possit. Quia tamen satis est probabilis sententia secunda, non solum erga strictum amicum, sed etiam erga proximum, licet amicitia strictio non adsit, infero, posse quem in naufragio tabulam cedere alteri, vt evadat à perago. Et constitutum in extrema egestate posse impetrari cibum sibi necessarium, vt alter eadem pressus necessitate succurratur. Et licitum esse cuicunque occurrere hosti, vel bestie furenti, vt alter evadat in columnis. Et se ab irruēte non defendere, quamvis possit inuaforem occidere. Et tradere equum, quem habet, vt aufugere possit. Exclusus victoris exitiale vulnus, vt alter fugam capessere valeat. Et ini tinere per medianas viues vestem suam alteri clargiri. Legendus Boicius p. 2. l. 12. c. 4. q. 4.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

PROBL. XIX.

Licet, & non licet propriam vitam pro
honore, aut facultatibus amici
exponere.

111 **D**obus modis potest exponi vita certo periculo, & absque evasionis spe. Vno quidem negligendo medium, quo conseruari possit. Alio offerendo se evidenti mortis occasiōnē, vt obiiciendo se hosti patato ad interfectiū. Prior modo licet vitam negligere pro honore vel facultatibus amicis: v. gr. si ego occidēs sim, nisi amicus aliquid agat, quod in magnū eius delectus virginis vel nisi magnā partem suarum facultatū expendat: possum pati mortem, ne ille huiusmodi incurrit detrimēta. Quæcerim verò circa modum secundum secundum, nū licet cuique obiciere se morti pro defensione honoris, aut facultatum amicis: v. gr. si latrones ditipiant eis dominum, vel si inimicus eum vulneraturus fuste irruit?

Minime licet. Quia quæstionis sit licitum nota
vti medio ad vita conseruandē, quod sine igno- Non licet.
minia, aut magnis sumptibus amici exequi non possum: non tamen fas erit opponere me inter-
ficiendum, vt honor vel substantia illius conser-
vietur. Differentia verò inter utrumque casum
ea est: quia plus agit contra propriam vitam, &
manifestius eligit mortem, & præfert, prodigè
quidem bona illa pro quibus moritur, propria
vita, qui ita se obiicit morti, quam qui non cu-
rat difficulta media, quibus eā conseruet. Et ideo
qui se obiicit morti pro defensione honoris seu
facultatum alterius censembit vitam pretiosam
summe pro bonis longe inferioribus amici
commutare, & ex intentione perdere. Sic Lorca
2.2. se. 3. d. 2. membr. 3. n. 60.

Licet omnino. Quia sicut fas est pro defen- 113
sione proprii honoris, aut facultatum vitam ex- Licit omnino.
ponere, ita licitum id etiam erit pro honoris, vel facultatum amici defensione. Ita Sotus l. 5. de
inst. q. 1. a. 6. & ferè omnes.

Hanc mentem probabilem esse iudico. 114
Nam qui proximum tenemur veluti nos ipsos Hoc probabili-
diligere, id pro illorum defensione gerere po- tius.
terimus, quod pro honoris, aut substantiae pro-
pria nobis agere licet.

PROBL. XX.

Potest quis, & non potest ab internectione sui
ipsius ex inuincibili ignorancia
excusari.

115 **M**inime potest. Quia homicidium est pla-
ne contraria lumen natura secundarium, id Minime po-
est, contra conclusiones de cunctis ex prin- test.
cipiis lumine naturali notis. Ergo nulla potest
obiici homini ratio ad sui ipsius internectionem, quæ lumini naturali cunctis agnito non repu-
gnet. Sic Caiet. 2. 2. q. 12. 4. a. 5.

Potest equidem. Quia quænamus homicidium 116
huiusmodi sit contra lumen natura secun- Potest equi-
darium: tamen potest cadere ignorancia in eius- dem.
modi veritate, præfertim in aliquo casu quo
conseruatio alicuius boni tangi esse ponderis
menti fœmineæ obiiciatur, vt minus malum

A a 2 ei

ei appareat id subire, quam propriis manibus sibi mortem inferre: v. gr. ad vi. iudicium ignoriam, vel tuendam cætitatem. Ita Sotus de iust. l. 5. q. 1. a. 5. Molina to. 1. tr. 3. d. 9. num. 5. Lef. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 23. Beccan. de iust. & iure. q. 11. de homicid. 1. Malder. 2. 1. tr. 3. c. 1. dub. 17. Fil. linc. tr. 29. n. 67.

117
Hoc tan^{to}, &
expono.

Profecto quando quod de iure naturali est, occultam, subtilem, minimeque facile peruia habet rationem: in id cadere potest invincibilis ignorantia: maxime quando id estimatoribus huius mundi virtutis actus laude & honore dignus communiter reputatur. Nec est improbatum, ignoriam excusare a culpa lethali actum Lucretiæ, cum se ipsam ob calumnia defensionem interemis, similesque alios actus ab Ethniciis hominibus perpetratos. Vnde secundam sententiam longe probabiliorem esse crediderim.

PROBL. XXII.

Reus sciens Pratorem aduentare ad se capiendum, licet potest, & non potest cum expectare, & in apero carcere fugam omittere, morti addicendus.

121
Non potest licet expectare Iudicem, nec in apero carcere confundere. Quia qui non fugit, ne sentientia, licet iusta, executioni non potest, directe propriam oppedit mortem, quod est illicitum. Hæc autem regula semper seruanda est, ne quis voluntariè directe velit mortem; hoc enim est voluntarium homicidium. Sic Philippus Faber. d. 4. d. 15. q. 3. d. 5. c. 1. num. 46.

122
Potest licet Iudicem expectare venientem ad se capiendum, atque in apero carcere sine post quod, ipsis vinculis fugam non arripere. Quia suorum criminum conscientia videt iustæ neei addici posse, piè in aliorum exemplum supplicium inferendum expectat. Ita Sotus citatus à Fabro, & alij.

123
Ego quidem existimo, eti non licet directe le ipsum occidere quilibet, licet tamen sententia, si iusta causa adsit, aliquid agere, vel omittere, vnde certò mortem securatur, non dubitetur. Vnde miles potest, (imo tenetur) non deferrere stationem in communis periculis, eti certus sit, se interimendum. Et reus potest eti ad fugiendi opportunitas, confundere in carcere, quanam certò sciat se capite plectendum. Imo potest malefactor zelo iustitia & exempli publici non solum Iudicem, aut satellites se comprehensuros expectare, sed & se offere Iudicem puniendum ut docet Navarra l. 2. c. 3. n. 73. Quia ob iustum causam potest quis desiderare mortem, & eam modo legitimo procurare. Beccan. de iust. & iure. 2. 2. D. Tho. q. 13. de homicid. concl. 2. Lef. l. 2. c. 9. dub. 6. n. 26. Malder. 2. 1. tr. 3. c. 1. dub. 19. Molfer. sum. 10. 1. tr. 14. c. 19. n. 15. 6. lego. Baldel. l. 5. d. 4. 4. a. numer. 3. usque ad 7. Salas de legib. d. 15. f. 7. a. n. 8. 5. & Valques 1. 2. d. 173. 6. 3. & 4.

PROBL. XXIII.

Carthusiani possunt, & non possunt in mortis periculo vesci carnibus.

124
Qæstio procedit casu, quo cibi quietis Cartusianorum vescuntur noxijs grauitate Medicorum iudicio reputantur: & inquirunt, num scelus in scandalo, possunt carnibus vesci? Possunt quidem. Quia ius naturale dat copiam vitam tuendi quamvis via possit sine aliorum scandalo conservari. Sed id possunt Cartusiani à facultatibus remoti gerere, vel secretò ab alio eis possunt carnes ministrari: Ergo fas eis erit in periculo mortis constituti carnibus vesci. Sic Victoria relect. de temper. numero octavo. Diana p. 5. 4. resol. 32. Molfer. sum. 10. 1. d. 2. 3. q. 10. n. 177. Lut. 1. 2. d. 23. de leg. ad 4. exemplum.

125
Minime vesci possunt carnibus in mortis periculo constituti. Quia spectat ad magnu-

ESCOBA
Theor. Mor.
Tom. III. IV.
F. I. V.

118
Non tenetur
fugere.

Non tenetur fugere, licet sciat evidenter, se morte afficiendum, & possit sine scandalo, aut alterius incommode fugam arripere. Quia ob iustum causam, qualis est professio fidei, ac Religionis potest quisque desiderare, & procurare mortem modo legitimo. Sic Pet. Navarra l. 2. c. 3. n. 73. Sotus, & Azor. citati à Philippo Fabro vbi infr.

119
Fugere tenet
ur.

Tenetur quidem. Quia est generalis regula, quod nemo debet dare alteri occasionem martyrij: & ideo Dominus Mat. 5. dixit: si vos persecutivierint in una ciuitate, fugite in aliam. Vnde si potest commode, & sine scandalo fugere, plane tenetur. Ita Faber de res. in 4. d. 15. q. 3. d. 5. c. 1. n. 46.

120
Primam sen-
tentiam anni-
æ approbo.

Equidem eti non licet cuique directe se ipsum interimere, licitum ramer est, si iusta causa adsit, aliquid facere, vel committere, vnde certò constat, mortem securatur. Vnde Martyr laudabiliter admodum perfudit in carcere, modum obtinens, quo commode & sine scandalo fugere possit, quamvis certo sciat, se morte afficiendum. Quia fugam omittens, non intendit directe non fugere, vel subeiat mortem; sed vt confessionem fidei publicè gerat. Quod si tyrannus iniuste agat, ei infligendo necem, hoc non debet. Martyri imputari, qui ei nullam licitam occasionem talis necis obiecit. Igitur sententia adhaerens primæ, parum probabilitatis reor esse secundæ. Christus enim imperat, fideles actos persecutione fugere, quia fas non est, se se carceri addici, nec carnificem ad vulnus excitare, dum fidei profitenda non adest instantia; non autem iam in carcere inclusus dat preceptum fugiendi, adest namque iam profitenda fidei, pro eaque profundendi vitam opportunitas.

**

Sect. II. De Praecepto V. Problemat. 281

& publicum illius integerrimæ ac sanctissimæ Religionis spirituale bonum, ut tanto rigore illa obseruantia vigeat. Ita Valsq. 1. 2. d. 162. Granad. ibi. controu. 7. tr. 3. p. 1. d. 8. seth. 5. numer. 1027.

¹²⁶ *Idem afferro.* Ego his adhærens existimo legem, ac consuetudinem Carthusianam suos alumnos obligare, simpliciter, ita ut non possint etiam in mortis periculo vesci carnibus. Nam lex humana potest ob commune bonum, quando opus est, etiam cum vita dispendio obligare. Probabilem verò satis primam reor esse sententiam: vnde amplius illustrissimæ Carthusiensis Familia sanctitatem commendando, quæ quidem cum possit probabiliter mortis fortasse vitare periculum carnibus vendo. Satus dicit Brunonis beatissimi alumnus mori, quam illam commendatissimam consuetudinem vel secreto abditissimo, sine piaculo transgredi.

PROBL. XXIV.

Licet, & non licet vigiliis, ieuniis, aspergimis, &c. utam abreuiare.

¹²⁷ *Minime licet.* Væstio procedit, cū quis huimodi exigitamentis impendens operam, aperte dignoscit, fore ut vita sit abreuianda. Ergo minime licet. Quia homo non est dominus vita sua & ea opera exercere perinde est, ac partem sibi vita auferre. Nam si homo, cui una tantum dies vita superest, se ipsum interimeret, lethali peccare: ergo potiori iure censetur grauiter delinquare, qui ita corpus affigit, ut vita per aliquot annos decuratur. Sic graves ac docti nonnulli apud Victoriam relecti. *de temper. numero 8. Lorcam 1. 2. d. 23. Montesinos ibi. q. 10. & alios.*

Licet omnino. Quia homo est veluti vita sua administrator, potestque eam exercere, & atterere, præterim cum conditus sit ad promerendam gloriam, qui finis multa exigit non ita accommodata ad vitam protrahendam. Ita ex Victoria, & aliis Granad. 2. 2. controu. 3. tr. 6. d. 2. seth. 3. n. 12.

¹²⁸ *Idem teneo, & ubertin expono.* Ego autem his adhærens existimo, hanc rem non esse sc̄upulosè accipendam præterim ab iis, qui ob diuinum obsequium, & satisfaciendam Deo pro peccatis valde corpus affliguntur: enim, aut potius nunquam damnarim eum tamquam culpæ lethali reum, qui propterea vitam abreniaret. Profectò malitia occisionis non consistit in eo, quod una, vel plures dies vita auferantur; sed in modo auferendi. Ille enim, qui iam proximus morti, auferret diem vitæ, quæ illi supererat, foret absolute sui interemptor; ille verò, qui paulatim vitam abreniat, non est sui occisor, sed veluti administrator, & gubernator sua vita; ad gubernationem autem pertinet ita se gerere, ut vel magis, vel minus vitam. Præterim quæ non potest non esse laudabile id in obsequio diuino, quod sepe consistit in rebus vita contrariis, eam immicnuere. Pro quo facit, quod cum tempus vita nostræ incertum sit, & fortasse illi, qui nunc agit annos adolescentia, & robore polleat, exiguum tempus superstitio non est censendum sibi inimicus, aut contra rationem, vel charitatem. *Esco. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.*

agens, si ut carnem spiritu subiicit, se exercitat in operibus, quæ alioquin minus accommodata vita conseruacioni videantur. Hinc Victoria apud Granad. ait, licet Medicus dicat, fore ut vita alicuius protrahatur ad decem annos, si vinitum bibat, posse nihilominus à vino abſiſere. Et alij docent, non esse illicitum penitentis affligi, licet propterea, vita duodecim annos sis amissurus. Attamen monuerim, nihil circa hoc geri oportere, sine superioris, aut prudenter consilio Confessarij.

PROBL. XXV.

Qui inuaditur, potest, & non potest se se cum periculo mortis alicuius innocentis tueri.

¹²⁹ *Non potest.* **P**ono, quem de exercitu aufugere equo ve-
ctus inimicum, & videt puerulum, aut quæ-
uis alium hominem dormientem, quem necel-
sum est conculcare, aut si gradum sitat in ma-
nus inimici incidere: licet ne infantem, aut
hominem illum conculcare, & occidere, ne
eques fugiens occidatur? Minime licet. Quia
pueriacens, vel homo dormiens est iustus viæ
communisque loci possessor, in quo iacet, sicut
ille, qui fugit. Ergo iniuste alius scienter & actu
directo cum proterit, & occidit. Sic Lublin.
Summula v. Bellum. n. 3. Sayr. in Clani l. 7. c. 12.
numero 17. Turrian. 2. 2. 10. 2. d. 26. dub. 2. numer.
28. Et ex parte Navarra de restit. l. 2. c. 3. numero 135.

¹³⁰ *Potest plane.* Potest plane in hoc casum, & similibus in-
casus innocentem occidere, si aliter vitam suā
tueri non valeat. Quia hic ius habet ad fugam
via publica, quo iure non potest primari in tan-
to discrimine constitutus, ratione infantis, vel
dormientis, vel clandi inibi existentis. Sufficit
igitur in tali casu, ut eam circumpeitionem
adhibeat, quam pro tempore, ac loco potest, ne
noceat. Ita Corduba l. 1. q. 18. dub. 2. Lefsi. l. 2.
c. 9. numero quinque primo nono. Diana p. 5. 17. 4.
refol. 34.

¹³¹ *Cum huius opere.* Cum his sentio aduiciens in sententiæ con-
firmationem, si inناسor ubi obiiciat innocentem tanquam clypeum suum, ut post eum la-
titans impunè te interimat, si fugere non va-
leas, non teneris mortem subire, sed potes in-
vasori ac innocentii cum moderatione incul-
pate tutela defendendo necem inferre. Attra-
men si in uno & altero casu aperire tibi confa-
ret infantem sine Baptismo esse moriturum, le-
ge chætatis teneris potius te occidi permit-
tere.

PROBL. XXVI.

Quando aduersarij duces non sunt promissis, licitum est, & non est, obſides interimere.

¹³² *Noi est licet.* **N**on est licitum. Quia intrinsece malum
est occidere directe innocentem. Sic Bo-
nac. de contrall. d. 2. q. vlt. seth. 1. pum. 7. nu. 2. sum.
cilians Victoriam, & Lefsiam.

A a 3 Licitum

282 Theologiae Moralis Lib. XXXII.

133 Licitum est. Quia ea conditione dantur ob-sides, ut hostes fidem seruente: nec aliter pax, & securitas ex bello posset haberi. Ita Azor. 10.3. libr. 2. cap. 7. qu. 16.

134 Idem affirmo. Quia cum ob-sides Principis, aut ducis eos immittentis, aut relinquentis apud aduersarios personam exerant, ex ipso quod Princeps aut Dux ille fidem frangat, ob-sides quasi defunctorum repurari innocentes. Unde qui eas interimunt, non ducuntur innocentes occidere. Porro Lessius & Victoria, quos Bonacina pro se allegat, nihil de hoc casu in particulari agunt, solummodo ibi affirmant, innocentes non esse occidendos, quod mens non negat Azorius: Difficultas est, an in tali casu qui occidunt ob-sides, dicantur innocentes occidere: & hoc Bonacina probare debebat. Certe si sententia nostra vera non esset, hostes semel deuicti in officio promisso conti-nueri non posse nt.

PROBL. XXVII.

Damnatus ad mortem per famem potest, & non potest à cibo clanculum oblatu si-bi, abstinere.

135 Minime potest. Inimicu[m] potest, sed tenetur comedere eti-
m iuste sit condemnatus. Quia si comedere nolit, etiam ea intentione, ut locum iusta sententia haberet, directe se occideret. Nam eti[m] teneatur subire mortem iuste infligendam à iudice non tamen debet ipse sibi illam infligere, sed à ministris iustitiae illam sibi infligi. Si-
c ut reus, dum iam carnifex funem collo appo-
suit, non potest se ex scula dare præcipitem; quia huiusmodi actio sui ipsis esse interem-
ptorem eum efficeret. Sic Philip. Faber de rest.
in 4. dist. 15. qu. 3. d. 5. 2. cap. 1. num. 46. Couar. 1. 1.
variar. cap. 2. num. 20. Castro lib. 2. de lege pen.
cap. 8. Caet. 2. 2. qu. 69. art. 4. Corduba lib. 1. qu.
36. D. Thom. 2. 2. qu. 89. art. 4. ad 2. Comitol. 1. 4.
resp. moral. qu. 10. num. 6.

136 Potest omnino. Quia qui non comedit, pos-
tiu[m] nihil sibi infert ad mortem, sed solummodo
permittit calore interno vitam absumi. Ita
Malder. 2. 2. tral. 3. cap. 1. dub. 19. Sotus lib. 5. de
inst. qu. 6. art. 4. Lessi. lib. 2. cap. 9. dub. 6. num. 29.
Azor. part. 3. lib. 2. cap. 3. qu. 5. & alij.

137 Hanc sententiam credo esse probabili-
rem. Quia reus in hoc casu solum non con-
seruat viram, quam conferuare poterat: non
positiu[m] ei vim infert; & ut sic se gerat à cibo
oblatu sibi abstinendo satis gravem habet cau-
lam, ne[m]p[er] ut sele iusta sententia conformet.
Nam si sententia esset iniusta, proculdubio ab-
sumere cibos oblatos teneretur.

PROBL. XXVIII.

Potest quis, & non potest, tabulam à se in
naufragio nactam alteri impetrare, ut
saluetur p[er] targitoris interitum.

138 Non potest. Quia qui tabulam iam possi-
det, illaque potest, probabiliter mortis per-
iculū superare, dum alteri tradit, se ipsum ma-

nifeste positiu[m] interimit. Secus esset si non tabula arripuisset, quam pie potest alteri arri-
piendam relinquere. Quia tunc solum negati-
vū se gereret, nec propriū morti positivū co-
peraretur. Sic Sotus libr. 5. de inst. qu. 5. 1. 2. 6.
Vega sum. tom. 1. cap. 127. casu 7. Manu. sum. 10.
1. cap. 2. 1. num. 6.

Potest plane. Quia hoc gerere, non est dire-
cte se occidere, sed non tueri se, cum possit;
nam si esset directe se interimere, nonquam
esset licitum id pro alio facere: at primū sen-
tentia Doctores fatentur, id esse licitū pro Re-
ge, Duce, aut alia persona maximū utile Repu-
blicā: Ergo revera non est directe se occide-
re, sed solum non tueri se, cum possit; & non
tueri nos, cum possimus, licitum est nobis,
cum id fieret propter bonum amici: Ergo &c.
Ita Azor. 10.3. l. 1. c. 1. qu. 5. Lessi. l. 1. c. 9. dub. 6. n.
31. Malder. 2. 2. tr. 4. c. 1. dub. 19. Nauarra de re-
sift. l. 2. cap. 3. num. 66. & 67.

Hoc verius esse credo, & non solum seruo
pro Domino, & subditio pro Rege, sed &
cubiliter pro proximo id esse laudabile. Nota-
rum autem, eum, qui prior tabulam in nau-
fragio occuparet, non teneri alterum in ea admitt-
tere, sed posse illum impeditre, ne ascendat, nisi
vtrique sufficiat. Quod si simul illam occupa-
runt, forte id dirimendum, nisi alter alteri
spontē velit cedere. Ex citato Lessio accepi.

PROBL. XXIX.

Quando quis innatus dedit antecedenter causam
ob quam innaturatur, verbi gratia, vel quia
commisit adulterium cum uxore innaturis, vel
quia cum verbis, & iniuriis pronocavit: po-
test, & non potest illum, se defendendo, occi-
cidere.

Non potest. Quia adulteriū prævidere debe-
bat, ad adulterium solere consequi horum. Non p[er] ad-
ciduum, à marito in vindictam criminis infi-
gendo. Idem dixerim de eo, qui alium verbis
aut iniuria laceravit. Sic Nauarra sum. 7. n. 28.
O. 1. 5. n. 7. vbi docet, prouocantem alium, &
causam dantem, ut innaturat, si postea inua-
rem occidat, homicidium esse voluntarium, mo-
do ipsa causa, quam dedit, directe tendat &
insultationem alterius aduersus le ipsum, &
tamen causam putat adulterium, maximē quia
prævidere debebat adulteriū homicidij con-
secutum: & citat pro se D. Antonin. 3. p. tit. 3.
cap. 8. 1.

Potest equidem adulteriū se licite defendere inter-
ficiendo maritū illius, qui cū adulterium patra-
uit, quando non potest, ut alter ab irrente li-
berare: vel cum, quem verbis, & iniuriis pro-
nouocavit. Quia quanvis causam antecedenter
exhibuerit tamen iuste se defendit, cum ma-
ritus, aut ille iniurioso verbo laceravit eum
priuata autoritate velit occidere. Unde licet
adulteriū, & verbo iniurioso pronocans absoluere
in ordine ad adulterium, vel iniuriam illam
sit nocens in ordine ad defensionem innocens
est. Ita Lessi. lib. 2. cap. 9. dub. 12. num. 8. Sive in
Clani. libr. 7. cap. 10. num. 24. S. Ieron. 2. 2. qu. 5. 2.
art. 7. contro. 1. concl. 1. Beis. part. 2. casu 11. Per
Nauarra de resift. l. 1. ca. 3. num. 36. & 37. 6. Mer-
cado. rat. 6. cap. 4. Sylvest. verb. Homicidium t.

di 10

Sect. II. De Precepto V. Problemata. 283

ditio 5. Fagund. tom. 1. Decal. lib. 5. cap. 4. num. 7.
Cardos. praxi indic. v. Irregular. numer. 10.
Quand. in 4. dif. 25. propos. 15.

¹⁴³ Zongē mibi Hanc sententiam longe veriorem esse non
dubito. Quia adulter factō ipso, hoc est adul-
terio provocans maritum adulterē, in actu quo
maritus illum priuata autoritate antē accusa-
tionem, ac sententiam latam illum ad mor-
tem inuadit: vim vi repellit. Nam cum illi-
cīte illum inuadat, vim illi infert: & cum illi-
cīte illi vim inferat, licetē alter vim repellit.
Quare & ille licetē ac iuste se potest defendere
ab inuatore cum morte illius: & quilibet li-
cīte ac iuste illum etiam defendere potest tan-
quam proximum iniustū ac illicite oppressum:
idque absque vīla irregularitate. Monuerim
Nauarrum non ap̄e citat̄ D. Antoninum cum
ibi nihil tale asserat. Citat̄ etiam Caietanum
contrarium apertē asserentem.

PROBL. XXX.

*Moderamen inculpata tutela consistit in
hoc, quod necontinenti fiat. Verum sit,
& non sit incontinenti quando insultatus
in domum se recipit arma querens, &
postea in foro percutit insultantem.*

¹⁴⁴ Nonnulla
suppono.

Suppono, moderamē inculpata tutelē in tri-
bus consistere, videlicet, in tempore, in modo,
in causa. In tempore, hoc est, ut defensionis
vel rei proprie aut proximi magni momenti,
fiat in continentē, seu in fragranti delicto inua-
sionis, nō ex magno interuallo. Nā si ex magno
interuallo facta fuerit, idnō erit vim in actu re-
pellere, sed vindictā sumere, quod nunquā licetū
esse potest. Vindictam enim iniuria solus Deus
sibi teleruauit, Ezech. 9. *Mibi vindicta, & ego
retribuam.* Quæsierim autem, num moderamē
inculpata tutela incontinenti fieri dicatur,
quando insultatus in domum se recipit
arma arrepturus, & postea in foro se recipit
gratiā percutit insultantem?

¹⁴⁵ Fieri id inco-
nienti duci-
tur.

Fieri incontinenti dicitur. Quia hæc pro-
pulsatio iniuria moraliter loquendo dicitur in-
continenti facta, nam actus defensionis est actus
moralis, qui morā temporis requirit. Sic Cæpola
conf. 4. 2. n. 2. Bonitus conf. 9. a. 13. addit. illum
incontinenti defendere, qui sequenti die con-
uocatis amicis, interfecit illum, à quo in die
præcedenti alapa diuerberatus fuit, ob eandem
rationem. Id approbat Boërius de c. 168.
num. 6. Mascard. de probat. lib. 3. concl. 1. 26. m.
51. afferens, eam defensionem incontinenti
fieri, in qua inuasus pro interficiendo inua-
sore suo, conuocatis amicis, statim ad inuasō-
tem regreditur, eumque occidit.

¹⁴⁶ Non dicitur
fieri inconti-
nentis.

Non dicitur fieri incontinenti huiusmodi
defensio. Quia licet sit actus moralis, & actus
moralis requirat continuationem temporis
moralem: tamen post intermissionem illam
rixa, regressus ad illam potentioribus armis,
videtur potius vindictam de iniuria sumere,
quam se instē defendere. Ita Sayr. in Clavi, lib.
7. cap. 10. num. 18. Salon. in repetit. *Vt vim
de iuf. & iure, num. 9.* Claud. num. 56. Bolognet.
n. 46. vbi dicit, id incontinenti fieri, quod sit
durante rixa, vel aggressore ab illa non disce-

dente: Angel. de malefic. verb. Et dictus Titius se
defendendo num. 18. Hofstien. ad cap. significasti,
2. de homicid. num. 17. & alij.

¹⁴⁷ Auctoris re-
stutus. Certe id fieri existimō incontinenti, & se
incontinenti aliquem defendere crediderim,
quando id agit vel in aggressu inuasionis, vel
succīsue immediate, vel quasi immediate post.
Vnde Doctorum pro prima sententia ad-
ductorum doctrinā vix probabilem esse reor.
Addo moderamen inculpata tutelē consistere
etiam in modo se defendēdi hoc est, vt armā
sint æqualia, gladius pro gladio, sclopētus pro
sclopēto. Factum sit æquale, vt scilicet percus-
sus in parte corporis non periculosa, in parte
periculosa non percutiat, verbi gratiā, vt per-
cussus in brachio, vel in humeris, non reper-
cutiat in capite vel in pectore. Consistere de-
mum in æqualitate offenditionis, defensionis:
vt si aliquis offendat pugno, alius se pugno de-
fendat. Quia si in aliquo istorum non feruerit
æqualitas, jam non feruatur moderamen in-
culpata, tutelē, sed vindicta, culpatē opera
exhibetur.

PROBL. XXXI.

*Licetum est, & non est, illum morte pre-
nire, qui per famulum, & sicarium te in-
bit occidere, casu, quo ob huiusmodi man-
datum mors instet, & in propinquō sit.*

¹⁴⁸ Quæsitione
famulū. **L**icetum esse videtur. Quia ille actu man-
dat inuadere, parum refert, an per alium
occidat: sic autem qui alteri mandat, vt de me
detrahat, parum refert, vt per se, vel per alium
id faciat. Hoc admitto, sed tamen quæsierim,
an vt possim licetē mittemen̄, vt me inter-
mat eum famulum, occidere, opus est, vt
ob illius mandatum mors instet, & sit in
propinquō?

Necessarium id non est. Quia eadem est ra-
tio, cum ille ita inuidatur tuā vitā, vt nulla
alia via secure possit mortem auertere. Sic
Bantes. 2. 1. quæst. 1. art. 7. dub. 4. Nauarr. lib.
2. deref. in quæst. 9. art. 8. ad. 1.

¹⁴⁹ Neceſſariu-
m non est. **E**st quidem necessarium. Quia si nex in pro-
pinque non sit, periculum adhuc longinquum
non ita instat, vt nulla alia adsit evadendi ra-
tio. Et certe licentia admodum facultas ho-
minibus permetteretur ad alios occidendum
quilibet prætextu. Ita Less. lib. 2. de inst. cap. 9.
dub. 8. num. 46. Fagund. lib. 5. Decal. cap. 6. m. 5.

¹⁵⁰ Et necesse
rit. **E**xistimō, calum magis ex prudentis iudicio,
quam ex iuri definitione pendere. Quare non iudicio relin-
hoc ita facile concedendum est, vt inde ansa quo
ad aliorum occisiones facile artipiatur: nec
ita difficile faciendum, vt periclitetur vita il-
lius, cuius occisio alteri mandat. Quare to-
tum hoc negotium iudicio prudentis commis-
to, qui perennis circumstantiis & qualitate
personarum, indole, ingenio, & in rebus simi-
libus consuetudine, ac propositi tenac-
tate, in re adeo periculosa fe-
ret sententiam

**

**

PROBL. XXXII.

Licet, & non licet, occidere eum, qui apud Principes, ac viros nobiles nostro honori continuo detrahunt, infamique afficiunt.

152
Questionis
statuum expli-
cio.

A Liquis falsis criminationibus nomine, ac famae viri probi, aut alicuius Regij Ministri, apud eundem Regem, & apud viros graves occulterebat ea intentione, vt illum à servitio Regis amoneat. Quaritur, an licet sit illi, cuius fama detrahitur, & ea exclusio, seu amotio paratur, detrahentem, occultere occidere, si nulla alia via, aut ratione damnum hoc valeat auertere?

153
Licitum est.

Licitum est. Quia si is alapa, aut baculo velet honorem, & famam huiusmodi viri probi laderet, poterit illum vir probus occidere, dummodo aliter suam famam, & honorem tueri non possit. Ego. Et quia periculum famae, & honoris aequiparatur vita periculo: Sed ad tuendam vitam, quandam aliter eam tueri non possumus, licet alios occidere. Ergo & ad tuendam famam licitum erit. Sic Nauarra libr. 2. de rebus cap. 3. num. 175. Probabile dicit hoc esse Bannes 2.2. qu. 6.4. dub. 4. addens; idem esse dicendum, etiam si crimen sit verum, modò sit adeò occultum, vt in iudicio probari non possit.

154
Minime licet.

Minime licet. Quia vel huiusmodi detrahentibus infamia est iam illata, vel non, sed est inferenda. Si iam est illata, non deletur per mortem infamantis, nec dici potest euitatio damni inferendi, sed alii vindicta, si non est illata, non defuit via, per quas poterit euitari, vnde iniusta planè erit occisio. Ita Fagund. 1.5. Decalog. cap. 6. num. 8. Lessi. lib. 1. cap. 9. dub. 1.2. num. 8.2. Iul. Clarus. lib. 5. fin. 8. fin. 9.6. num. 14. Bossi. it. de homicid. num. 60. & alij apud Professorum, quem Fagund. memorat.

155
Auctor in-
dicium.

Profectò sententia prima licet speculatiuè loquendo probabilis admodum videatur: in praxi tamen eam non adhibeant. Quia multis occulis cædibus cum magna Reipublicæ perturbatione exhibet occisionem. Attamen si nulla via pateat, qua huiusmodi iniuria aliter possit impediti: etiam in praxi probabilem satis eam sententiam iudicari.

PROBL. XXXIII.

Licet, & non licet latronem occidere postquam is occulauit rem intra domum suam, & veluti possidet. Vbi plura circa licitam, & illicium latronem interemptionem.

156
Nonnihil
premissa.

Si latro rem magni momenti, quam furto subtiliter secum deferat, & dimittere nolit, siue sit propria, siue proximi, & aliter nequeat recuperari, licetum est, cum territus minis eam adhuc retinet, illum fugientem, emissâ sagitta, iaculo, vel felopeta interimeri. Quia quando rem non dimittit, moraliter loquendo vis durat, iniustaque iniusio, quamvis ipse fugiat: & vim vi repellere omnia iura permitunt. Sotus lib. 5. de inst. qu. 2. art. 3. Sylvest. verb. Excom-

municatio 6. no. b. 4. casu 6. Lessi. libr. 2. cap. 9. dub. 11. numer. 75. Quod iam latro intra domum suam rem iam occultauit, & veluti possidet?

Minime licet eum interimeri. Quia iam transtincta est vis ab eo illata, & moraliter loquendo iniusta non datur iniusio, sed iniusta retentio: ob iniustum autem retentionem non licet alium occidere: alioquin nobis omnes nostros debitores, ac retentores iniustos, qui contra nostram voluntatem debita nolunt solvere, de medio tollere licet, quod est inadiditum, & iniustissimum. Sic Sylvest. verb. Belissim. 2. numer. 3. Nauarra lib. 2. de resist. cap. 3. numer. 4.11.

Licet equidem. Quia adhuc iniusionis actus moraliter durat, & actualiter vis, quam villet repellere. Ita Fagund. libr. 5. Decal. cap. 6. numer. 13.

Ego quidem existimo cum eodem Doctore, primam sententiam veram omnino esse, si intelligatur, quando elapsi sunt iam dies aliquot, post occulationem. Nam si latronem à longe inseparabis, & ille oculos tuos effugiat, ac rem occulteret, statimque tibi dissimilanter apparatur, & tu nondum desisteres ab illius insecutione, puto licitum esse illum interimeri, si rem non vult reddere & nullo alio medio valeat recuperari. Quia non potest dici tunc pacificus rei furata postfessor, & actus iniusionis moraliter perficitur.

Vt tamen agnoscas, quatenus nobis sit licitum vel illicium res nostras, vel proximi cum morte iniusionis prædonis recuperare, septem regulas. Prima est. Licit occidere furum, dum le ad furandum rem tuam magni momenti præparat, si aliter illam defendere non possit, vel fidem Regiam implorando, vel illam postea recuperando. Quia cap. si perfodiens extra de homicid. habetur, impunè occidi non est, cum furum fuerit, quando in actu fodiendi prædonum ad furandum reperitur: & sic ante furatum, & dum le ad furandum præparat, sine telo, & armis. Et idem est de eo fure, qui scalas apponit ad furatum gerendum. Farina. de homicid. q. 12.5. num. 19.5. tom. 4. it. 14. Secunda. Si fur nocturnus sit, sine se telo, siue alii armis defendat, siue non defendat, licet illym patens occidere, si te rem tuam, vel proximi magni momenti aliter non valeas defendere. Quia cum noctu aduenia discerni non potest, & ad furandum, an ad occidendum aduentari, Dixi. Licitè, non dixi Impunè. Quia ut impunè id geras pro foro extero, opus est, vt fidem Regiam prius implores, vel voces edas, que testentur vobis tibi, vel alteri inferri. Iul. Clarus lib. 5. §. Homicidium. num. 27. Tertia. Fur diurnus nisi se furtumque telo defendat, occidi non potest, si furtum dimittat: lecus si non dimittat, modo furtum sic magni momenti. Unde magnum discrimen est inter furem nocturnum & diurnum: nam nocturnus si non patiatur se capi occidi poterit, siue armatus veniat, licet sine armis, siue se telo defendat, siue non quia ignoratus, an ad occidendum, an ad furandum accedat. Diurnus autem occidi non potest, nisi veniat armatus & se ac furtum armis testatur. At si furtum dimittat, occidi seu multari non potest: quia res nostra, vel proximi est recuperata. Doctores communiter, ad cap. 5.

Sect. II. De Præcepto V. Problemata. 285

*si per fodens extra de homicid. Quarta, si fur cū re furto ablata diffugiat, nec clamoribus eam vult dimittere, poteris illum insequi, ferire, & si necesse sit, interimere, emisso telo vel sagitta, modo res illa non exiguī valoris sit, & aliter illum hand possis recuperare. Lessi. l.2. c.9. dub. 11. num. 6. 9. & 75. Q. inta, si rem meam vel proximi furatam habeas positam certo in loco, & te in continentia insequar, & illuc me curantem ingredi impediatis, sicut te potero occidere, quando nullum aliud medium mihi supereat illam recuperandi. Incontinenti inquam; quia si ex intervallo fiat occisio, iam non erit rei vendicatio, sed iniuria vindicta. Abbas ad c. *suscipimus de homic. n.4.* & alii plures.*

*Existimo primam sententiam esse probabilem, dummodo haec sint limitationes. Prima *Autoria in.* vt non teneatur inuatus vilius fugam capere, quando est propè insolitatem, aut inuadentem, ita vt statim terga vertendo possit occidi vel gladio, vel sclopeta, si forte inuasor illis armatus sit. Et huic limitationi nemo contradicit. Secunda, vt non teneatur vilius persona effugere, quando possit cito comprehendere, quamus longo distet spatio, quia aggressor cursu, & persona inuasa pinguis, vel claudicans, debilis, vel aliter ad fugiendum ineptus, ita vt facile ab aggressore occidi, aut vulnerari valeat. Cum his limitationibus primam sententiam veriorem esse reor. At in secundam fateor me propendere. Quia in omni genere personarum, sive nobilium sive ignobilium infamia est fugere. Et quia potest quis cum fugit se periculo cadendi exponere, & cadendo facile ab aggressore percuti, vel occidi. Nemo autem teneat se huiusmodi periculo exponere. Nihilominus tamen à mei Suanij, Toleti, ac Lessij mente non recedam.*

PROBL. XXXV.

Clerici, ac Religiosi à quocumque seu laico seu Ecclesiastico aut Regulari inuadentur, & non tenentur fugere, ne cogantur se inuadentis occidente, aut vulnerare defendere.

Tenentur fugere: Quia cum humiliatem, *165* modestiam, & mundi contemptum proficit. *Fugere consuetur.* teantur, fuga eis in in de cori, sed honoris non *tenentur.* ignominia, sed gloria verti potest; & ideo tantum abest, vt ob eam cum patui pendantur, vt magni aestimantur. Sic Suan. 10. 5. de censur. d. 46. *set. 1. n. 5. & 6. Lessi. l. 1. c. 9. dub. 12. n. 77. & 93. Tolet. l. 5. c. 6. Nauar. sum. c. 15. n. 3. Couar. in Cle-* *ment. si furiosus post. n. 4. & alii.*

*Fugere non tenentur. Quia possunt, dum fugiunt ob vestimentorum agnatum cursui impedimentum, facilè cadere, aut retardari, vnde *166* ab aggressore occidentur, aut vulnerentur. Ergo si vitam prostrare non tenentur, vt fatentur omnes, non tenebuntur fugere: vix enim unquam sine huiusmodi discriminè poterant fugam meditari. Ita Bologne. ad l. 1. c. 9. *im. ff. de inf.* & *ire, n. 91.* Mantua. vi. n. 87. Felin. ad c. *suscipimus de homicid. fine. Plaza. in epist. delib. l. 1. c. 28. n. 10.* Balaard. in addition. ad Iuli. Claram. num. 92.*

*Primam sententiam teneo, quam minimè à secunda impugnari crediderim. Intelligenda *167* enim non est, quando huiusmodi persona Ecclesiastica probabiliter dubitate possunt, se proper fugam fore morituras. Nam cum illa tunc vitam suam discriminè exponant fugere non*

161
Nonnulla sup-
pono.

Svponto, nobiles fugere non tenentur. Quia fuga eis granem inurit infamiam. Idem dixerim de militibus, etiam si ignobilis sint conditionis. Quia cum ratione officij arma tractet, eis etiam fuga infamis exsistit. Porto licet nobis, ac militis sicut in loco deserto, & à nemine videantur, fugere non tenentur. Quia per accidentem est, quod locus sit desertus, & quod à nemine possint aspectari sufficit, quod de se nobilibus, ac militibus ignominia veratur. Fagund. plures citans l. 5. Decal. c. 7. num. 2. 3. & 4. Quæserim verò an plebei, ignobilis, & mechanici fugere in hoc casu teneantur?

162
Tenentur fu-
gere.

Tenentur fugere: Quia huiusmodi hominibus fuga minime cedit in infamiam. Ergo inuaduntur, si commode possint, fugam artipe- re ne inuadentem occidere ad sui defensionem cogantur. Sic Suan. 10. 5. de censur. d. 46. *set. 1. n. 5. Arag. 2. 2. q. 6. 4. a. 7. Lessi. l. 2. de inf. q. 1. a. 8. Nauar. sum. c. 15. n. 3. Solet. l. 5. c. 6. & alii.*

163
Fugere non
tenentur.

Fugere non tenentur. Quia nullus etiam ignobilis & plebeius tenetur dare contra se ipsum sua arma inuasori. Ergo nec etiam dare illi audaciam: At si teneantur aufugere, animū ei contra se ipsum adiudicet, & vires assumeret

non tenentur. Quare si tunc aggressorem occidant, vel mutilent, licet id gerunt, & nullam irregularitatem (nec excommunicationem si forte invasor sit Clericus) incurunt. Non enim Ecclesiastici, ac Regulares fugere tecentur, nisi quando fuga vitam suam, aut membra tueri possunt. Igitur si huiusmodi periculum non incurant, tenentur, pedem referre, domum aliquam ingredi, ostium claudere, si ob pinguedinem gravantur ad fugam, & hoc agere possint.

PROBL. XXXVI.

Quando iure ciuitatis permittitur patri, ac marito filiam, vel uxorem in adulterio reprehensam occidere; possunt, & non possunt eam occidere alii impunè mandare.

168
Certum ^{sup-}
pono.

Cum nobis licitum est, proximum defendere cum occisione iniusti invasoris, certum est, nobis etiam licitum esse eam defensionem cum praefata occisione alteri mandare. Quia quod nobis licitum est facere per nos ipsos, etiam per alios gerere licet. Eadem enim tunc obligationem defendendi proximum innocentem subit mandatorius, ac mandans. Quæ si herim verò, an quando in iure civili propter iustum dolorem permittitur marito impunè adulterum cum propria uxore in actu adulterij comprehensum occidere; & patri interimere adulterum cum propria filia nupta inventum, possunt eam occidere alii mandare, id est de ipsis vxoris, ac filie occidere.

169
Minimè pos-
sunt.

Minimè possunt. Quia quæ à iure communis possunt, sicut, strictè sunt interpretanda, nec ampliada yllatenus sunt. Quare cum hæc permissio sit contra ius commune, & sit veluti quadam iuris communis dispensatio ob iustum dolorem scilicet patribus, ac maritis concessa: nullo modo videtur amplianda, & extendenda ad alias personas de illorum mandatorum, etiam enim dispensatio & permissio est mors iuris, correctioque illius: correctio autem, & mors iuris communis semper est vitanda. *Ecclesia vestra 2. de elect.* *Glos. in reg. 28. de regul. iur. 2. à iure 1. Quod contrarationem ff. de reg. iur. Sic Baldus in c. si quis vero, de pace iuram firmata in viss. fendor. Claudi. ad l. ut vim. n. 124 ff. de iust. & iure. Roland. confil. 24. n. 29. l. 2. & alii.*

170
Possunt qui-
dem.

Possunt plene maritus & pater id filii, aut per se, etiam per alios, nam quæ per alios facimus, per nos ipsos facimus: & cui principale, hoc est, mors filia, vel uxoris à iure est concessum, necessariè etiam minus principale concedi videatur, id est, persona quæ illam de mandato eius, cui mors seu principale conceditur, exequatur. Ita Baldus sibi contrarius *ad l. Gracchus. num. 3. ff. at leg. Iuli. de adul. Iul. Clar. §. Homicidium. n. 51. & §. fin. q. 60. num. 16. fine. Couar. 4. decretal. fol. mibi 140. numer. 5. Anton. Gomez l. 8. Tauri num. 6.*

171
Vetus ac re-
ceptum hoc.

Hanc existimo communem esse hodie sententiam. Imo tamen multi non solum filii proprii, ac seruis postea cuiusmodi homicidia à pa-

rentibus ac maritis impune mandari, sed etiam alij quoescumque extraneis. Quod quidem in praxi afferatur, ut docent Capolla *confit. cri. min. 4. Affl. p. 9. confit. Regni Neapol. rubr. 46. n. 4. Carre. in practica. fol. 445. num. 240. Iul. Clar. citatus.*

PROBL. XXXVII.

Deuces classis Regia, vel nautum Indicarum, quando ne hostiles naues fugere, nec vincere valent, possunt, & non possunt licetè naues signe cremare, aut aquæ aditum aperire, se indirectè occidendo, enervant hostes intuta.

Minimè possunt. Quia contrà naturalem inclinationem, & charitatem propriam sit, seipsum occidere. Et quia ad solum Dennisum ^{Minimè pos-} pertinet vita, ac mortis iudicium. Deuter. 33. *Ego occidam, & ego vivere faciam. Sicut D. Tho. 2. 2. q. 64. a. 3. quem omnes Thomistæ sequuntur. Qui quidem in facto Samsonis, & Eleazar (de quo mox) ad miraculum, & spiritum Dei eos intus mouentem recurunt; factum verò Raziae a mortali non excusat. Adduntque perinde esse se hoc modo interimere, ac se ingulare, vel fe in flammarum præcipitem agere, quod omnino est illicitum ab ipso Dei impulsu. Nonnulli ex Neotericis huic adherent sententia, quam Fagund. l. 5. *Decal. 11. n. 14. vñ communio, ac receptionem esse dictat.**

Possunt omnino. Quia huiusmodi Deuces non intendunt se directè perire, sed pro bono ^{Possunt omnino.} muniri, & sui Regis autoritate directè & possit, intendent enervare hostem, contrà quæ iustum bellum gerimus: illi que ea privata præda, nè postmodum insolentior fiat: licet concomitante, & per accidens propriam mortem ipso facto sibi inferant; sibi enim optant, se talius hostes (si possint) debellare. Et quia potest quæ igne tormentario pulueri iniicere ad solo sequandam hostilem arcem, eti sciat, se momento fore dispendendum; neque enim ipse propriè se interimit sed ignis impetus, & arcis ruina illius interitum afferunt, cui se ob iustissimam causam exponit. Non secus ac is, qui se volant, telo obicit, et vitam sui Principis tuatur, quod in bellis vitium; alioquin illicitum esset militibus cum periculo vita suffodere tresses, moxque hostilia. Quare si illi excusantur, cur non ex iam excusabuntur nostri milites, sicutque naues, qui strenue cum hereticis dimicantes, cum iam vident, naum in potestatem hostium deveturam communis consensu ignem pulueri iniiciunt, & se mari committunt, nè & ipsis, & naues in hostium veniant potestatem; non enim intendunt sum interitum: sed ne hostes Christianæ Reipublicæ damno illo potiantur. Et quia certissimum est in materia de Bello posse eos, qui patram in certamine insto defendant, quando certum vident interitum, & cum alter euasus non possint, excoxitare, & aggredi facinus aliquod, quod sit patriæ saluti, ac hostibus detinimento, etiam si mors inde sibi certissimè accidat, ut docent Victoria *relect. de homicid. fine. Aragon 2. 2. q. 62. n. 1. de dominio vita. concl. 1. Valent. 10. 3. d. 5. q. 8. pun. 2. Ludo. Lopez*

Lopez p. 1. Instr. c. 65. Quod pater in facto Samsonis Iudic. 16. qui Tépli columnas euerit, quo moriens plures hostes, quam viuens experimeret. Nam licet D. August. I. contra Epist. 2. Gaudent. afferat, Samsonem Deo p̄mōtente id egisse; tamen absque ea p̄mōtione id agere poterat, debilitandi hostes, quos effugere non poterat, intuitu, vt docent Sayt. in Clavi, libr. 7. cap. 9. num. 9. Lessi. tom. 1. libr. 2. cap. 9. dub. 6. num. 2. Caiet. Ind. 16. Ludovic. Lopez part. 1. Instr. cap. 65. Id etiam patet in facto Eleazar. 1. Mach. 9. quod à sacra pagina commentatur. Vidēs enim vir fortissimus in arce lignea dorso Elephantis strūcta Duces hostilis exercitus euehi, & indē magnam cladem in fūos edere, agnoscēnsque ea machinatione destrūcta, hostes perituros, magna animi virtute ob communem sui populi salutem subiit ingressus, eam gladio confidit, licet videret, se ea cadente peritum, vt periret, p̄clarum huīus mortuū genus inueniens (ait textus,) ut popūlū suūmū ea clade liberaret. Quod factū laudat An̄bros. libr. 1. de offic. cap. 40. Cur igitur non erit licitum, ac laudabile nostris Ducibus Indicarum classium p̄clarum mortis genus concrematione, aut obruptione nauium inuenire, ne diuitiis nostris hostes hiant postmodum potentiores, magnāque nobis cladem infērāt? Ita Lessius breuissimē libr. 1. cap. 9. dub. 9. num. 32. & Fagund. citatus num. 14. qui licet receptiorem primam sententiam vocitat, proculdubio hanc non solum probabilem sed probabiliorē esse iudicat.

His adhæreo Doctoribus. Ut autem huius sententiae veritas liqueat, scribens eo tempore, vberius con- quo strenuissimi duces prop̄e Gaditana littora post fortissimi animi documenta expressa ad hostium repressionem: vtinam nacti fuissent temporis opportunitatem vt possent sele huic accommodare sententia, opera pretium duxi, eam vberius confirmare. Dic mihi qualem, ei qui in naufragio apprehensam habet mediis in vnde tabulam, qua saluari posset, nonne licitum esset illam Regi, amico, aut proximo elargiri, vt ipso pereunte ille ad littus incolus deferretur? Eſſet quidem auctore Toleto libr. 5. cap. 6. num. 6. Lessio libr. 2. cap. 9. dub. 6. num. 31. Fagundez libr. 5. Decalog. cap. 12. num. 18. Et p̄ debilitatione hostilis exercitus nonne licet militibus iustum bellum gerentibus ad duellū prouocare, & acceptare illa? Affirmat, aliis citatis, Fagundez ibi, cap. 8. num. 16. & 50. & nos tom. 8. de Virtutibus Theologicis, confirmamus. Ergo etiam pro communi Reipublica bono, pro eneruatione: ac debilitatione hostium infidelium licitum erit Catholico duci mortem sibi permittere nauem cremando, aut obruendo, ne hostes plures ex nostris postmodum interrimant, ac male partis diuitiis in nostram pernitient potiantur. Perfecto quando aliquis certo se mortis periculo pro bono patriæ exponit, non eligit per se, ac directe mortem propriam, sed eligit mortem hominum, illorūque damnum: & solum per accidens, & concomitante permittit mortem propriam propter bonum commune, quod negari non potest esse ex se, & ex sua natura licitum; quia actiones humanæ ex fine, & obiecto bona, aut male reddituntur moraliter quidquid sit de illis rebus, quæ per accidens,

& concomitante, sequuntur: vt communiter edocent Aragon. & Salōn. 2. 1. qu. 64. artic. 5. Valentia tom. 3. d. 5. qu. 8. p̄m. 1. Victoria relect. de homicid. resp. ad vlti. argum. & Sotus lib. 2. de iust. qu. 3. art. 8. & lib. 5. qu. 1. art. 5. ad. 4. An non membra nostra præter Samsonis, & Eleazarī facinus, fortissimi Rasias confirmatur exemplū? Hic 2. Mach. 14. cum ab hostibus vndique cingeretur, non posset euadere, se gladio percussit, & cum se perire non posset, de morte se p̄cipitem egit, Eligens (inquit sacra historia) nobiliter potius mori, quam subditus fieri peccatoribus. Quod factū licet aliqui inculent, & Rasiam mortaliter deliquisse affirmant, Nicolaus de Lyra factū laudat, illūmque à lethali criminē excusat. Quod etiam probabile putat Victoria relect. de homicid. ad ultim. argument. Diuinare estimū est aliter, Sacram scripturam id dixisse ex opinione ap̄p̄us Rasias, & non factū approbare. Vnde si Rasias à mortali excusat, & à Sacra scriptura commendatur, cum id non ex intuitu boni communis, ex hostium debilitatione gesserit; sed solum ne ignominiosam mortem ab hostibus pateretur infidelibus: qua ratione, quo fundamento factū nostrorum ducum improbabimus cum bono sine intuituque id efficiant? Licitum proculdubio est minus bonum iactura exponere ob maioris boni conservacionem: verbi gratiā, licitum est pedis, vel manus præcisionem pati propter totius conservacionem corporis. Ergo licitum erit Catholicis ducibus naues, & vitā igni, aut pelago exponi propter maius Reipublicæ, cuius membra sunt, commodum. Denique id gessere nonnulli egregij viri, Catholico zelo, quos dorūm videtur lethali criminē, regos fuisse affirmare. Vnicum exemplum exponam ex Antonio de Herrera part. 3. hist. gener. Philippi II. Hispan. Regis libr. 13. cap. 19. Quo tempore Turcarum Rex arcem Tatæ in Vngaria inferiori sitam, vi, & armis ceperunt, volentes Turca illius artis Praefectum viuum capere, qua fuerat Christianus, & abiurata fide Christi ad Turcarum sectam defecerat: & postea ducus conscientiæ stimulūs, ea secta ei rata, ad veram Religionem incredibili latitudine redierat, vt in illum Turcico animo seuerire: ipse vt erat strenuo ac valenti spiritu, ne Turcarum matus subiaret, ditione urbis facta, & in tuto omnibus duibus, ac militibus constitutis, volens morte sua solatio esse Imperialibus, & exitio Turcis: in effuso arcu cuniculo nitrato puluere referito manxit, & cum intellexit, reliquias Christicolas iam posse esse tutos, iudicauitque tempus esse ap̄fūlūm ad nocendum Turcis per arcām dispersus, ignem sulphuri applicuit, quo, horrendo fragore, ars, & Turca circiter quingenti supra mille euolarunt: & maiori valitati Christianis fuit mortuus, quam vivus. Quis ergo audebit hoc improbarē factū, cum patratum fuerit directe ad nocendum fidei hostibus, potius, quam ad se ipsum interimendum, aut quis intenderet tantum virum, & moralis criminis reum, & aeternæ damnationi addicatum fuisse affirmare? Evidēti ego id minime audearem.

CAPVT